

Dels fets quotidians al vers rotund La poesia de Feliu Formosa

I

Ja han passat quaranta-cinc anys des d'aquella llunyana primavera de 1972 en què el poeta Feliu Formosa (Sabadell, 1934) s'iniciava en l'àmbit de la creació poètica. Formosa, que aleshores tenia trenta-vuit anys, s'havia dedicat bàsicament al món del teatre i, ja en feia deu, que exercia també de traductor. Curiosament, els primers temptejos de Formosa vers el domini màgic del vers, estan estretament lligats (com el mateix poeta assenyala a l'article intítulat "Poesia i vida"¹) al retorn, a principis de la dècada dels setanta, del poeta Agustí Bartra i la seva muller Anna Murià del seu exili mexicà. Serà precisament de la mà de Bartra i, molt probablement, esperonat per la generosa acollida que els seus primers versos, els que després formarien la primera part

1. FORMOSA, Feliu: "Poesia i vida" dins "Monogràfic Feliu Formosa", *Reduccions. Revista de poesia*, núm. 108.

del volum *Albes breus a les mans*, van rebre per part del mestre, que Formosa endega la seva personalíssima *tourné* dins el món de la poesia catalana. És, el de Formosa, un itinerari ascendent, d'una constància incontestable, un pols sostingut i ferm a l'encalç d'allò que, llibre a llibre i vers a vers, s'anirà autoafirmant com una de les veus més poderoses, singulars, punyents i colpidores del nostre aparador poètic.

Fa, doncs, gairebé mig segle de l'inici de la trajectòria literària del nostre poeta. Pràcticament mig segle que s'inicià aquell camí que havia de menar vers l'exploració del misteriós reducte on conflueixen "les fosques rutes dels versos que tracten d'explicar la vida". És fixant els ulls en el retrovisor que hom s'adona, i ho dic a tocar del vertigen, de com pot ser d'enganyosa la percepció del temps que delimiten les dates i, més concretament, les dos dates que s'expandeixen a banda i banda del nostre centre de brevetat. Potser és per això que, quan penso que ara s'acompleixen tot just tretze anys des de la publicació del volum *Darrere el vidre. Poesia 1972-2002*² que aplegava l'obra completa de Formosa, un cert sentiment de contradicció se'm remou ben endins: fa molt temps, sí, però ahora és com si fos ahir mateix.

Darrere el vidre, com ja he esmentat, és un volum d'obra completa. Un llibre on s'apleguen sistemàticament els onze reculls

2. FORMOSA, Feliu: *Darrere el vidre. Poesia 1972-2002*, Empúries, Barcelona, 2004.

de poemes que el poeta sabadellenc havia anat publicant fins a principis del nou mil·lenni. Un inventari poètic que en ordre cronològic s'anava construint, per adhesió o potser millor per addició, a mesura que s'anaven sumant i engalzant a aquell primerenc *Albes breus a les mans* de 1973, els deu volums següents: *Llibre de les meditacions* (1973), *Raval* (1975), *Cançoner* (1976), *Llibre dels viatges* (1978), *Semblança* (1986), *Per Puck* (1992), *Impasse* (1992), *Al llarg de tota una impaciència* (1994), *Immediacions* (2000) i *Cap claredat no dorm* (2001). *Darrere el vidre* compendia, d'una banda, trenta anys d'experiència vital (perquè Formosa sap que és de la pròpia experiència d'on brolla la matèria primera que nodreix les arqués del poema) i, de l'altra, el titànic esforç que suposa saber convertir la circumstància personal, el propi subjectivisme, en alguna cosa extrapolable a la resta dels homes. Fer el salt que separa allò que és merament anecdòtic d'allò que esdevé genèric: "Tota la meva activitat ha estat una lluita per sortir de la subjectivitat, per fer que l'experiència desemboqui en creació i no en lírica."³

A aquest inventari caldrà, però, sumar-hi encara un llibre: completen el rebost poètic de la poesia de Formosa els cinquanta poemes que, alternant prosa i vers, conformen *Centre de Brevetat* (el darrer llibre publicat pel poeta) que veuria la llum durant el 2006 de la mà de l'editorial Meteora.

3. FORMOSA, Feliu: *El somriure de l'atzar. Diaris II*, Perifèric, Catarroja, 2005, p. 13-14.

El llibre que teniu a les mans, *Papallona de l'ombra*, que inevitablement s'abeura i es nodreix dels dotze llibres que hem anat enumerant (només amb una notòria excepció ja que el poeta decideix deixar fora del volum el llibre *Immediacions*), neix segons el meu parer de la convergència de dues necessitats. D'una banda, calia tornar a centrar la mirada en l'obra del poeta, no pas tant per a reivindicar-ne el valor,⁴ sinó més aviat per tornar-la a situar al bell mig de la proposta editorial després d'un parèntesi de silenci creatiu que abraça els onze darrers anys i, de l'altra, resultava interessantíssim instar el poeta a fer una revisió exhaustiva dels seus versos, per tal que, d'aquesta revisió, en sorgís alguna cosa nova i potencialment diferent. Alguna cosa que, tot i alimentar-se dels llibres publicats anteriorment, s'oferís, també, sota la pàtina de novetat que atorga el fet de destriar allò de nosaltres mateixos que ha resistit l'investida indefugible del temps. I aquesta és, des del meu punt de vista, una de les característiques més atractives de les antologies: la capacitat de convertir una cosa que ja ha estat en una cosa que respira, batega i alena d'una manera radicalment diferent. La

4. A "Dins la memòria de la llum", la magnífica introducció que fa de pòrtic a *Darrere el vidre. Poesia 1972-2002*, el poeta i crític Enric Sòria manifestava: "Se l'ha tractat [a Formosa] fins fa molt poc temps com una mena de perifèric de luxe, sense negar-li el valor però sense atendre'l gaire, i encara avui crec que no acaba d'ocupar el lloc que li correspon dins del panorama literari català." Afortunadament, la poesia de Feliu Formosa ha anat conquerint amb el temps el lloc que Sòria reclamava i el reconeixement de la seva centralitat dins el context de la literatura catalana és ara mateix una evidència.

capacitat, en definitiva, de reactualitzar, redefinir i reinventar tot un seguit de materials. Sorprenentment, i com acostuma a passar amb més freqüència del que caldria, sovint aquells criteris que haurien d'enaltir-se com a indicadors fonamentals per establir el valor de les coses, passen a convertir-se en els pitjors enemics de les coses mateixes. De manera que, quan en literatura surten a col·lació paraules com reutilitzar, reduir o reciclar, a més d'un se li disparen les alarmes del prejudici.

Precisament, el poeta i crític Sam Abrams advertia a “El llapis quasi mut”⁵ de la poca estima amb què tant els lectors especialitzats com el públic en general s’apropen a les antologies. I afirmava: “Seguint una mena de consigna universal no escrita enlloc, en termes generals, la literatura catalana tendeix a menystenir o directament ignorar les antologies, amb només algunes excepcions, sempre que la mostra antològica hagi estat objecte d’una polèmica, contra més agra millor”. Seguint en la línia d’Abrams, és cert que, pel que fa a les antologies, la varietat de tipologies és notable. Tot i així, ara només ens interessa centrar-nos en el model d’antologia que té com a principal objectiu oferir la selecció personal que un autor efectua de la seva obra, aquella que assenyala les fites i els indicadors que el poeta reconeix com a punts fonamentals de la seva cartografia literària. És justament en el marc de les autoantologies on cal inserir *Papallona de l’ombra*.

5. ABRAMS, Sam: “El llapis quasi mut” pròleg a *Abecedari de crepuscles* de Joan Perelló, Ensiola Editorial, Muro (Illes Balears), 2017.

Entre dues batalles

¿T'és possible de viure algun instant
sense la pressió dels fets,
entre tantes batalles
que, per més ironia,
saps que has de perdre?
I surts de casa, ara, amb certa por
del vagareig i de la solitud.
Hi ha dues realitats, a banda i banda,
i tu, tot sol, al centre,
entre un goig amb recança
i una lluita que et costa:
aquest joc amb la història i amb el temps
que no saps fins a quin
punt pots dir que són teus.
Et ve de la ciutat, que queda enrere,
un so allargat i agut,
udol o refilet. Camines ara
vorejant els rails; te'n desvies
i avances per l'ampla garriga,
es fa fosc i t'atreuen uns arbres
que se't retallen contra el cel rogenic.
La nit fa més intensa
l'olor de fum i de pinassa
i més present l'atracció del buit.

Potser no n'hi ha prou
de respirar a ple aire.
Potser tampoc no basta
de conjurar el no-res.

El foll de Tübingen

L'esplèndida natura asserena els seus dies,
llunyana, fosca, s'alça la qüestió del dubte.

HÖLDERLIN

Sobrevivint-se, ¿inútilment?

Amb ràfegues de versos
llançats del no-res al no-res.

Joia inconscient que conviu
amb esclats furiosos contra els instal·lats
en uns parnassos a la pròpia mesura.

Scardanelli, home lligat de mans,
perplex, servil, inescrutable infant
nostàlgic, incomprès, divinal,
asceta inquisitiu, místic de tots els dubtes.

Místic de tots els dubtes.

Nou i insignificant monument a Joan Salvat-Papasseit

¿A tan difícil i simple dolcesa,
qui sabria arribar-hi?
¿Qui podria seguir-te amb prou empenta,
amic de fa tants anys?
¿Qui deixaria anar a la rosa dels vents
amb el teu entusiasme
—*quin tebi ple l'estimar d'amagat*—
uns mots així? ¿Qui gosaria fer-ho?
En descobrir-te, oh ardit
adolescent esperançat, l'ardidesa
feia causa comuna amb l'esperança.
Potser era bo el combat.
Ara tinc l'esperança
que només l'ardidesa t'ha de plaure,
perquè tampoc no et puc oferir més,
oh fill de l'anarquia!
Urpes i dents per a aquesta ardidesa
contra aquells que idolatren les consignes!

Vet aquí que jo, ara,
voldria ser com tu.

© Feliu Formosa Torres, 2017
© de les il·lustracions: Albert Novellon Casabon, 2017
© del pròleg: Àngels Marzo Torres, 2017
© de la fotografia de la coberta: Marc Vila Puig, 2017
© d'aquesta edició: Pagès Editors, S L, 2017
carrer Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
editorial@pageseditors.cat
www.pageseditors.cat
Primera edició: novembre de 2017
ISBN: 978-84-9975-920-3
DL L 1328-2017
Impressió: Arts Gràfiques Bobalà, S L
www.bobala.cat

⌘ imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.